

Lukácsi László

1848-49-ES JÁSZALSÓSZENTGYÖRGYI HONVÉDEK NYOMÁBAN

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc községünkkel kapcsolatos eseményeiről kevés ismerettel rendelkezünk. A korabeli tanácsi jegyzőkönyvek eléggé szűkszavúak. Arról találunk csak feljegyzést, hogy a közrend fenntartására megszervezett nemzetőrség parancsnoka Tarnay (Taczman) Mihály főjegyző, és Rigó Gergely nyugalmazott kapitány is részt vállalt a nemzetőrök kiképzésben.

Rédey István: Jászok és kunok az 1848/49-es szabadságharcban (1989), valamint Babucs Zoltán: Jászkun alakulatok az 1848/49-es magyar függetlenségi háborúban (1995) című könyvekben Jászsószentgyörgy neve is említésre kerül, de csupán adatszerű közlésben. Ezek az adatok némi magyarázattal kiegészítve a következők:

1848. május 31-én Jászsószentgyörgy 12,52 Ft-tal járul hozzá az önkéntes hadsereg toborzásához. Ez az összeg nem volt jelentős, de csekélynek sem mondható.

1848 júliusában a felállított 2500 fős Jászkun nemzetőrségbe 54 önkéntes vonul be Jászsószentgyörgyről, akik az 1. zászlóalj 3. századába kerülnek beosztásra. Majd a Délvidékre indulnak a Verbász melletti táborba, ahol a Habsburg Birodalom által felbérelt rácok (szerbek) elleni harcokban vesznek részt. Az önkéntesek egy részét két hónap után hazaengedik a mezőgazdasági munkák miatt. Az őket felváltó újabb önkéntesekből és a megmaradottakból alakul meg a 65. honvéd zászlóalj, ami már reguláris hadseregnek számít.

1848 szeptemberében a szintén önkéntesekből megalakuló Lehel huszárezredbe vonulnak be Szentgyörgyről is sokan, mert lovas seregbe szívesebben jelentkeztek a jász községekből, mint gyalogos katonának. A bevonulókat a szekerekre felkérdezkedve egészen Aradig elkísérték – minden tiltás ellenére – a kedveseik, menyasszonyaik, vagy a nővérük. Ők, mint markotányosnők, szakácsok és sebkötözők jó szolgálatot tettek a honvédségnek.

1849. július elején volt az utolsó sorozás Jászberényben, amikor is Szentgyörgyről 17 fő újonc és 26 ló került beosztásra huszárezredbe, az osztrákokkal szövetséges muszka (orosz) csapatok elleni harcra.

1848. július 9-én este a Szeged felé igyekvő Kossuthot elérte az a hír, hogy az oroszok már Jászsószentgyörgyön, Szolnoktól egy órányira tartózkodnak. A kormány ekkor az előrenyomuló orosz és osztrák seregek

elől Pestre kényszerült elköltözni. Kossuth jászkun szabadcsapatok mozgósítását rendeli el, de erre ekkor már nem volt idő. Érdemes megjegyezni, hogy Kossuth a Jászkun kerület honvédeihez mindig nagyon ragaszkodott, mert úgymond „...itt a nép hangulata oly lelkes, hogyha egész seregünk elveszne is, azon néppel még a hazát védeni lehetne. Rákóczi is onnan szedte erejét.” S valóban, a katonáskodáshoz szokott jászkunok megtalálhatók voltak a szabadságharcnak szinte minden nevezetes ütközetében (Pákozd, Ozora, Tápióbicske, Isaszeg, Szolnok, Buda, Arad, Temesvár, Komárom stb.), és megtalálhatók voltak a csak jászkunokból álló 65. honvéd zászlóalj, a Lehel huszárezred, a Nádor huszárezred állományán kívül valamennyi huszárezredben, hiszen sokan közülük még az 1848 előtti években vonultak be.

A jászalsószentgyörgyi honvédek nevei nem hagyományozódtak az utókorra. A szabadságharcban elesettek távoli csatamezők mellett nyugszanak jeltelen sírokban, ismeretlenül. Azoknak a nevének sem őrizte meg az emlékezet, akik túléltek a szabadságharcot, és életük végén itthon lettek eltemetve.

Halmi Tibor dédnagyapja, Halmay Ferencz sírjánál (Fotó: L.L.)

Temetőnkben a Védett Sírkert létesítése – Simon Károly kezdeményezésére valósult meg – irányította a figyelmet a 48-as honvédek esetleg még fellelhető sírkövének megtalálására. Pokorny Miklós sírköve, majd Halmay Ferencz sírja így vált ismertté. Utóbbiról Halmi Tibor

Jászkarajenő községből elszármazott budapesti lakos tájékoztatott, miszerint dédnagyapja Halmay Ferencz (1823-1903) 48-as huszár volt, és a temetőnkben lévő sírját a család 2002-ben találta meg, melyet azóta is gondoznak.

Halmay Ferencz 1845-ben vonult be katonának, és a szabadságharc idején a Miklós huszárezredben szolgált. 7. sz. huszárezredével a szabadságharc leverése után ismét szerepel a Jászkerületi Honvédegylet jegyzőkönyvében, mint jászkarajenői lakos. A család a községből 1863-ban Karára költözött, de később visszatértek. Az 1867-es kiegyezés után sorra alakultak meg Magyarországon a honvédegyletek, amelyek a még élő 48-as veteránokat gyűjtötték egybe. A megyei levéltárban a Jászkerületi Honvédegylet „szabadság-alkotmány védőinek” névsora szerencsére fennmaradt. A névsort 1869-től kezdték összeírni, 774 nevet tartalmaz, s az adatok többnyire rögzítik az illető 1848/49-es szolgálati helyét, beosztását, ennek igazolóit, és feltüntetik a lakhelyét is. Az egyesület székhelye Jászberény, az egyesület elnöke Halmay József, volt honvéd őrnagy, hadbíró, a kerület utolsó jászkapitánya. A 774 egyesületi tag közül 550 teljesített huszárként szolgálatot a szabadságharcban, 182-en gyalogosak voltak, a többiek katonáskodási helye megoszlik (tüzérség, utász, fegyvergyár, szekerészet, hadtáp). S ami nekünk a legfontosabb: az egyesület tagjai között 38 alsószentgyörgyi név is szerepel. Álljon hát itt az utókornak emlékezetül az ő nevük:

Bathó Antal közvitéz
 Halla Antal tizedes
 Fehér László tizedes
 Sipos Imre közvitéz (Arad)
 Pokorny Miklós közvitéz (Radetzky huszárezred)
 Kecskés János közvitéz (Komárom)
 Pomázi Péter közvitéz
 Vasas Mihály közvitéz
 Kókai András közvitéz
 Budai István közvitéz
 Keskeny György közvitéz (Komárom)
 Bene Márkus közvitéz
 Marosi János közvitéz
 Takács Sándor közvitéz
 Juhász József tizedes
 Bathó Pál közvitéz
 Déri Sándor közvitéz
 Sallai István közvitéz (Arad)
 Gavaldik István közvitéz

Juhász Mátyás közvitéz (Komárom)
Bugyi János közvitéz
Lajkó András közvitéz (Komárom)
Polónyi Emánuel közvitéz a fegyvergyárban
Orsánczky János közvitéz
Vígh István közvitéz
Bajzáth Ferencz köztüzér (Komárom)
Szabó András közvitéz (7. honvéd zászlóalj)
Kátai Ferencz közvitéz
Orosz János közvitéz (5. honvéd zászlóalj)
Pothorczy Ignác közvitéz
Kovács József közvitéz (Württemberg huszárezred)
Zsiga Antal közvitéz
Iván Mihály közvitéz
Farkas Sándor közvitéz
Terjéki András közvitéz
Keskeny Miklós közvitéz
Szatmári Dániel közvitéz
Gavaldik Antal közvitéz

A fenti névsorban Juhász József tizedesként szerepel. Pokorny Imre és Törőcsik János neve pedig ebben az összeállításban nem található meg, mert valószínűleg az egyleti névsor összeállításakor már nem éltek. Mindhármuk neve egy másik levéltári iratban kerül említésre.

Juhász József (szül. 1817.) a Miklós huszárezred őrmestere, majd hadnagya volt a szabadságharcban. A fegyverletétel után lefokozták, majd 1849. december 17-én besorozták a Ferdinánd huszárezredbe. 1857-ben tizedesként szerelt le.

Pokorny Imre (szül. 1819.) eredeti foglalkozása mézeskalácsos, 1838-tól a 37. gyalogezrednél szolgált. 1848-ban ezrede nagyváradi nevelőintézetében felügyelő, az intézet személyzetével együtt csatlakozik a honvédséghez. 1849-ben hadnagy és kiképző a hódmezővásárhelyi újonctelepen. 1850 októberében besorozzák régi ezredéhez. 1851-ben elbocsátották.

Törőcsik János (szül. 1821) 1842-től a Nádor huszárezrednél szolgált Csehországban. 1849. január 4-én hazaszökött, és csatlakozott a honvédséghez. A Kazinczy hadosztály tagjaként, mint hadnagy tette le a fegyvert Zsibón. 1849. december 17-én besorozták a 7. huszárezredbe, és 1852 decemberében bocsátották el. E három szentgyörgyi születésű tiszt azon 43 elítélt jársági tiszt közé tartozik, akiket büntetésből lefokoztak, majd újra

besoroztak. Az volt a „bűnük”, hogy nemzeti szabadságharcunk hős katonái voltak. (*Besenyi Vendel közlése: Redemptio 2006. 5. szám*)

Végezetül emlékezzünk meg azokról, akik Jászsalsószentgyörgyön estek el a falu védelmében, és a halotti anyakönyv szerint itt lettek eltemetve. Haláluk időpontja egybeesik azzal az időszakkal, mikor a Jászság hadszíntérré változott. 1849 februárjában az osztrákok, majd – a győztes felszabadító tavaszi hadjáratunk után – júliusban az oroszok foglalták el a Jászságot.

1849. február 10-én a 23 éves Ács János önkéntes honvéd halt hősi halált. Születési helye nem ismert.

1849. május 15-én Baly Ferenc 59 éves szentgyörgyi garasos (nyugdíjas) katona, július 3-án Polóni András Szentgálon született 22 éves honvéd, július 6-án Daniel Jozef, a lengyelországi Lomoviczba való 21 éves önkéntes katona áldozták életüket Jászsalsószentgyörgyön a magyar szabadságért.

A magyar szabadságharc 160. évfordulóján kegyelettel emlékezünk a magyar függetlenségi háború hőseire, azokra is, akik közül sokan pihennek idegen földben, jeltelen sírokban, melyekre virág talán sohasem került.